

www.konrad-adenauer-stiftung.cz

Možné perspektivy odchodu Spojeného království z Evropské unie

Policy Paper č. 5/2019

10. 4. 2019 se 27 zemí Evropské unie a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku dohodly na odkladu britského odchodu z EU nejpozději k 31. 10. 2019 s tím, že pokud britský parlament schválí dohodu o vystoupení, odejde země z unie dříve. To se však zatím nestalo. Spojené království tak zůstává nadále členským státem EU se všemi právy a povinnostmi. V Radě, Evropském parlamentu i Komisi (v Junckerově) své zástupce stále má. Do nové Komise již zástupce nenominovalo.

Odchod bez dohody představuje riziko nejen pro Británii, ale rovněž pro EU. Ostatně proto byla s britskou vládou dojednána (a 27 států schválena) dohoda o vystoupení, na kterou má – po oficiálním odchodu země z EU – navazovat vyjednávání o další dohodě mezi EU a Londýnem, která by již upravovala budoucí dlouhodobé vzájemné vztahy. Výstupová dohoda mezi EU 27 a britskou vládou však dosud nebyla schválena britským parlamentem.

Hlavní problémovou oblastí se stala otázka hraničního režimu mezi Irskou republikou a Severním Irskem a neschopnost britské strany přijít s alternativním návrhem řešení vůči tzv. irské pojistce. Je tak zcela pochopitelné, že EU 27 hájí více zájmy svých členů (v tomto případě Irsku).

Situace zůstává velmi složitá a obávaný odchod bez dohody 31. 10. je i začátkem října jednou z pravděpodobných variant. Pokusili jsme se popsat šest různých variant, které mohou nastat. Jsou jimi:

1. Nová dohoda: Výstupová dohoda, která třikrát neprošla britským parlamentem, je dle britského premiéra Borise Johnsona již „mrtvá“. Jeho vláda tak požaduje dohodu bez irské pojistky. Aktuálně vyjednává s Brusel. Irský premiér Leo Varadkar se vyjádřil v tom smyslu, že pokud Britové urychleně nepředloží plnohodnotný návrh ohledně řešení problému s irskou hranicí, pak bude uzavření jakékoli dohody na nadcházejícím summitu Evropské rady (17. 10.) jen těžko představitelné. Britský premiér nakonec skutečně zaslal (4. 10.) do Bruselu návrh „řešení“. Obsahuje však ne zdaleka plnou kontrolu hranice mezi EU a Severním Irskem, což by pro EU znamenalo problém v ochraně společného trhu.

Britská vláda navrhuje, aby se Severní Irsko i po Brexitu řídilo unijními předpisy, které se týkají zemědělských výrobků, potravin a zboží. Severní Irsko by tak zůstalo součástí všech evropských pravidel týkajících se vývozu a dovozu v rámci společného evropského trhu. Jednalo by se o veterinární a bezpečnostní standardy. Podle britského návrhu by se kontroly dodržování norem odehrávaly na moři mezi Velkou Británií a Severním Irskem, tedy uvnitř Spojeného království. To ale neřeší otázku cel a celních kontrol. Spojené království včetně Severního Irsku chce totiž vystoupit nejen z EU, ale i z evropské celní unie.

V takovém případě je obnovení celních kontrol na irské hranici ze zákona dané. Např. Nizozemský premiér Mark Rutte v sobotu šéfovi britské vlády Borisu Johnsonovi sdělil, že pro sedmadvacítku je nepřijatelná taková dohoda, která by vytvářela celní hranici v Irsku. Stejně tak irský premiér Leo Varadkar opakovaně prohlásil, že nedá souhlas s žádnými hraničními kontrolami, a to ani s těmi, které by se odehrávaly mimo samotnou hranici, což je právě obsahem návrhu Johnsona.

2. Žádost o další odklad: Britský parlament zavázal vládu k tomu, že pokud do 19. 10. 2019 nevyjedná dohodu, musí požádat o odklad Brexitu do konce ledna 2020 (Johnson jej označuje jako zákon o kapitulaci).

3. Obejití zákona a odchod bez dohody 31. 10. 2019: Britský premiér Boris Johnson se může pokusit obejít zákon, jímž ho parlament zavázal k tomu, že pokud do 19. 10. nevyjedná dohodu, musí požádat o odklad Brexitu do konce ledna 2020. Teoreticky je možné, že se pokusí najít nějakou skulinu (loophole) nebo mechanismus, aby o prodloužení požádat nemusel (např. požádá o prodloužení termínu, ale EU sdělí, ať jeho žádost ignoruje). Takový postup by ale patrně narazil u Nejvyššího soudu.

4. No-deal 31. 10. 2019 v 11 PM britského času: stále základní, defaultní nastavení. Může se totiž stát, že i když britský premiér požádá o další prodloužení/odklad termínu odchodu, není automatické, že ho dostane. Sice se nepředpokládá, že by ze strany EU byl v takovém případě problém a nějaký členský stát nesouhlasil (EU by pak totiž mohla být obviňována z toho, že to ona může za tvrdý Brexit), tak např. o Maďarsku se Johnson zmínil na twitteru v tom smyslu, že na ně v tomto případě spoléhá.

5. Nová vláda s jiným premiérem nebo předčasné volby: budou-li se konat předčasné volby, pak s nejvyšší pravděpodobností až po 31. 10. 2019. Od roku 2011, kdy byl přijat Fixed-term Parliaments Act, není vůbec jednoduché předčasné volby vyvolat. V podstatě je to možné jen ve dvou případech:

A) Vyjádří-li s jejich konáním souhlas 2/3 poslanců (což je velmi vysoká laťka), pak se po 25 pracovních dnech mohou volby konat. Vzhledem k tomu, že premiér na začátku měsíce září přišel o hlasovací většinu, nemůže bez podpory opozice volby vyhlásit. Opozice souhlas s volbami podmiňuje odkladem Brexitu, což však premiér dosud odmítá.

B) Pokud se po vyslovení nedůvěry vládě (k němuž stačí prostá většina poslanců) do 2 týdnů nikomu nepodaří vytvořit dohromady většinu, po 25 pracovních dnech se konají volby. Ani k tomu však nebyla dosud ve sněmovně vůle.

V obou případech by výsledkem mohl být stejně buď Brexit bez dohody (varianty 3 a 4), žádost o odklad (varianta 2) a následně nová dohoda (varianta 1) nebo žádost o odklad (varianta 2) a následně schválení současné dohody či varianta č. 6.

6. Zpětvzetí/revokace čl. 50: Spojené království vezme zpět svoji žádost o vystoupení z EU a zůstane v unii. (Absence britských zástupců v orgánech EU by se musela řešit stejným způsobem, jako když vstupuje do EU nový členský stát). Ač se jedná o hypotetickou možnost, od té současné vlády ji nelze očekávat.

Závěr:

1. Všechny varianty ukazují, že na tahu je stále Spojené království.
 - a) Britská vláda stále může předložit jiné (pro sedmadvacítku uspokojivé) řešení tzv. irské pojistky.
 - b) Může požádat o odklad.
 - c) Může se pokusit obejít zákon (zavazující ji k tomu, aby požádala o odklad Brexitu do konce ledna 2020, nevyjedná-li do 19. 10. novou dohodu) a 31. 10. z unie odejít bez dohody.
2. Revokace čl. 50 je za současné situace nereálná a k předčasným volbám je dost složitá cesta. Kvůli lhůtám by mohly nastat až po termínu 31. 10. 2019.
3. Prioritami pro EU (tedy i pro ČR) musí zůstat ochrana svých zájmů, zájmů členské země, která v EU zůstává (Irsko), a také vstřícnost, pokud by britská vláda požádala o další odklad. A to i při vědomí rizika, že další možností může být i varianta 7 – stát před všemi možnostmi znovu a bez jasnějšího posunu.
4. Odejít bez dohody je ta nejhorší varianta pro všechny. Současná nejasná situace spíše poškozují Londýn než celou EU.

Editorka publikační řady: Mgr. Lucie Tungul, M.A., PhD.

Ke stažení dostupné na: <http://www.top-az.eu/ke-stazeni/>

TOPAZ ani Konrad-Adenauer-Stiftung nenesou žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci. Názory publikované v této studii nejsou názory TOPAZu ani Konrad-Adenauer-Stiftung. Plná zodpovědnost za názory leží na autorovi publikace..